

**FIRAT ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

*PROF.DR. ŞABAN KUZGUN
ARMAĞANI*

SAYI: 5

ELAZIĞ-2000

HZ MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİNİ MÜJDELEYEN KİŞİLERİN İSTİSMARINA BİR ÖRNEK

“Kur'an, Ehl-i Kitab'ın Eseri Mi?”

Sıddık ÜNALAN *

Geçmişten günümüze kadar, bazı müsteşrikler veya yazarlar, İfk ve Garânik meselesi gibi Kur'an-ı, Hz. Muhammed'in yazdığı ya da yazdırdığı iddialarını ortaya atarak ilmi ciddiyetten uzak; art niyetli olduklarını zaman zaman sergilemeye çalışmışlardır. Kur'an'a iftira etmek için tarihteki bazı insanları kullanmışlardır. **Kur'an'ı, Hz. Peygamber'in yazdığı veya aşağıda isimlerini zikredeceğimiz insanlara yazdırdığı iddia edilmektedir.** Bu insanlar arasında Mekke'de 'Âmir b. Hadramî'nin “Cevrâ” “Cebr” veya “Ye'îş” isminde Rum asıllı bir kölesi bulunmaktaydı. Bu kölenin okuma-yazma bildiği, kitap ehli (Hristiyan) olduğu rivayet edilmektedir.² Hz. Muhammed bu köleyi meclislerine alırdı. Bunun üzerine müşrikler de, “*Muhammed'e bu köle öğretiyor*” diye alay ederlerdi. Başka bir iddia da okuma-yazmayı 'Bel'am, Abîsâ, Selmân Fârisî, Râhip Bahîra, Varaka b. Nevfel ve Köle Addâs gibi insanlardan öğrendiğini iddia edenler de bulunmaktadır.³ Biz de bu konunun açıklığa kavuşması için İslâm Tarihi kaynaklarında isimleri sıkça geçen şahıslardan **Selman-ı Fârisî, Râhip Bahîra, Varaka b. Nevfel ve Köle Addâs**'ın hayatlarını kısaca tanıtarak, Hz. Muhammed'le olan münasebetlerini açıklamaya çalışacağız.

Hz. Peygamber'in meclisine katılıp-katılmadıkları, ona kâtiplik yapip yapmadıkları hususunu araştırarak, bu şahısların istismar edildiğini açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Günümüzde bu iddia ve iftiraları savunan insanların, internette de site açarak tüm dünyaya anlatmaya çalıştıkları, hiçbir dayanağı olmayan ve verdikleri misalleri çarpıtarak, iftiraya varan yanlış tevillerde buldukları kanaatindeyiz. Bu itibarla ismini zikrettiğimiz insanların hayatlarını ve konumlarını anlatarak, değerlendirmesini okuyucuya bırakacağız.

Semâvî kitaplara sahip olmaları bakımından hem Yahudilerin hem de Hristiyanların diğer inanç sahiplerine göre, İslam'a daha farklı yaklaşacakları düşünülebilir. Yahudilere nazaran özellikle Hristiyanlar'ın kutsal kitaplarında, daha çok sayıda Hz. Muhammed'in peygamber olacağına dair bilgiler mevcut-

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Öğretim Üyesi.

¹ Süleyman Ateş, **Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri**, C.V, İstanbul 1988, s. 148.

² Elmalılı M. Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, C. V, İstanbul 1992, s. 260.

³ Yazır, a.g.e., s.260-61.

tur.⁴ Nitekim birçok Hristiyan ve Yahudi, Hz. Muhammed'in peygamberliğiyle beraber beklenti içerisinde olmuşlardır. Bunun üzerine bu Hristiyan ve Yahudiler, Hz. Peygamberle karşılaşmak veya ona tabi olmak için ya Mekke'ye ya da Medine'ye gelmeye çalışmışlardır. Bu ehl-i kitap sahipleri Hz. Peygamber'e ulaşmak veya onun peygamberliğini kabul edip İslam'a girmek için bir çok zorluklara katlanmışlardır. Bu insanlar, peygamberle karşılaştıkları zaman ve konuları itibariyle bir tavsiye niteliği taşıyacak söz, yazı, tavsiye ve telkininde bulunacak durumunda değillerdi.

Bu duruma Kur'an'da: Şüphesiz biz onların: "*Kur'an-ı ona ancak bir insan öğretiyor*" dediklerini biliyoruz. "*Kendisine nispet ettikleri şahsın dili yabancıdır. Halbuki bu (Kur'an) ise apaçık bir Arapçadır.*"⁵ Yani ona bir insan öğretiyor demelerinden gayeleri insanların aklını çelmeleri, fikir ve düşüncelerini Allah'tan bir insana çevirmeleridir. Çünkü devrin müşriklerinin, "Muhammed'e Kur'an'ı o öğretiyor" diye fikirleri bulandırmak istedikleri o varsayılan insanın Arap olmadığı; Arapça'yı bilmediği kesindir. Bunun üzerine, bir benzerinin getirilmesi konusunda Kur'an bütün kainata meydan okuyup dururken Araplar içinde öyle bir öğretmen olsaydı, hiç şüphesiz, kalkıp " sana öğreten ben değil miyim?" diyerek Peygamberimizi minnet altında bırakır veya Kur'an'ın bir bezerini yazıp el altından insanlara dağıtmaz mıydı? Bu ve benzeri istifhamlar gösteriyor ki o toplum içerisinde, peygamberimizin dilinden ifadesini bulan vahyin bir benzerini yazmaya imkan olmadığı görülmektedir.⁶

Yukarıda bir kaçını zikrettiğimiz, ispatlanmamış iddialara alet edilen şahısların hayatlarını anlatınca konunun daha da açıklığa kavuşacağını ümit ediyoruz.

1-Selmân Fârisî

Ebu Abdillah Selman Fârisî aslen İran'ın İsfahan şehrinin Cey köyündendir.⁷ İslâm öncesinde ismi, "Mâbih" olup, babası köyün en zengin (dihkân=ağası) kişisi olup, nesebinin "İbn Bûd" yahut "Behbûd" olduğu söylenmektedir.⁸

⁴ Seyyid Ebu'l-ala Mevdudî, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber*, (Çev: N. Ahmet Asrar), İstanbul 1972, s. 591

⁵ Nahl, 16/103

⁶ Yazır, a. g. e., V/ 261.

⁷ İbn İshak, *Sîretü İbn İshak*, (thk. Muhammed Hamidullah), Konya 1981, s. 66.

⁸ Selmân Fârisî'nin nesebi, nisbesi, ismi ve müslüman oluşu ile ilgili geniş bilgi için bkz.: İbn Hacer, el-İsâbe, III/113.

Daha sonra Selmân Fârisî'ye “Selmânu'l-Hayr” lakabı verilmiş, ancak o, nesebi zikredildiğinde “Selmân İbn'ul-İslâm” denmesini istemiştir.⁹

Selmân'ın, İsfahân'da veya Râmahurmuz civarından da “Mahbeh” (Mayel) veya “Ruzbeh”de doğmuş olduğu da rivayet edilmektedir.¹⁰

Bu yüzden kapalı bir şekilde bir hayat süren Selmân Fârisî, Mecusilik dini ile ilgilenmiş hatta onların ateş körükçüsü olmuştur. Fırsatını bularak bir Hristiyan kilisesine uğramış ve onların ayinlerini izlemiş,¹¹ dinlerinin aslının Şam'da olduğunu öğrenmiş ve bir hristiyan tüccar kafilesi ile irtibat kurarak Şam'a gitmiş ve buradaki kilisenin Uskuf'una (*din adamı*) tabi olmuştur. Uskuf'un halkı dolandırmasını gören Selmân bunu halka bildirmiş halk da onu recm etmiştir. Onun yerine gelen diğer bir Uskuf'a tabi olan Selmân, ona bağlanmış ancak onun ölümü üzere tavsiye ettiği Musul'daki arkadaşının yanına gitmiştir.¹²

Belli bir süre burada kalan Selmân, arkadaşının ölümü üzerine onun tavsiyesine uyarak Nusaybin'e gitmiştir. Onun ölümünü müteakiben de tavsiye edilen Rum topraklarındaki Amuriye'deki bir adamın yanına varmış ve belli bir süre de onun yanında kalmıştır. Ölüm vakti geldiğinde ona Selmân, kimi tavsiye edeceğini sormuş o da: “İnsanlardan bizim üzerinde olduğumuz hal üzere hiç kimseyi bilmediğimden bir yere gitmeni tavsiye edemeyeceğim. Ancak bir peygamberin gelme zamanı yaklaşmıştır ve o İbrahim'in diniyle gönderilecektir. O, Arap topraklarında çıkacak ve iki harrenin arasında bir yere hicret edecektir. Onda gizli olmayan birçok alametler vardır. Hediye kabul eder fakat sadaka yemez, iki omuzu arasında nübüvvet mührü vardır. Yetişebilirsen ona git”¹³ şeklinde tavsiyede bulunmuştur. Bunun üzerine Selman bir tüccar kafilesiyle Vadil Kurra'ya kadar gelmiş fakat kafilenin ihaneti sonucu köle olarak satılmıştır. Daha sonra Beni Kurayza'dan bir Yahudi, Selmân'ı satın alarak Medine'ye götürmüştür.

Hz. Peygamber Kuba'ya geldiğinde Selmân da sahibinin hürmalığında çalışıyordu, sahibinin amcasının oğlu da, belde halkına peygamberin etrafında toplandıkları için lanet ediyordu. İşte tam o sırada Selman, heyecanlanarak pey-

⁹ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, I-V, (thk. Halil Me'mûn Şeyho), Dâru'l-Ma'rife, Ibsk., Beyrut 1997, II/347.; Abdî'lalîf ez-Zebîdî, *Sahih-i Buhari Muhtasari Tecrid-i Sarih Tercemesi*, Ankara 1996, III/17.

¹⁰ İbn Kuteybe, *el-Maârif*, (Çev. Hasan Ege), Şelâle Yay., İstanbul ?, s. 185.; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* II/347-8.; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III/113; G.Levi Della Vida, “Selman” mad. *İ.A.*, M.E.B. Eskişehir 1997, X/57; Şemseddin Sami, *Kâmus'l-A'lâm*, Ankara 1996, IV/2606.

¹¹ İbn İshak, a.g.e., s. 66.

¹² İbn İshak, a.g.e., s. 67.

¹³ İbn İshak, a.g.e., s. 68.

gamberin ne dediğini öğrenmek istemiş fakat sahibinin şiddetli şamarlarından başka cevap alamamıştır.

Daha sonra Selmân Fârisî Hz. Peygamber'i sadaka olarak götürdüğü şeylerle test etmek istemiş ve sadakayı alıp yemeden ikram ettiğini müşahede etmiştir. Bilâhare hediye olarak götürdüğü şeyleri yiyen ve ikram eden Hz. Peygamber'i takibe başlamıştır.¹⁴ Hz. Peygamber Bakî-i Garkad'da¹⁵ iken Selmân'ı Fârisî etrafında dönüp dolaşmaya başlamış ve Hz. Peygamber de onun isteğini anlamış ve hırkasını indirerek mührü göstermiştir.

Daha sonra Resulullah, Selmân'a kölelikten azat olması için efendisiyle anlaşma yapmasını söylemiş o da üç yüz hurma dikmek ve kırk okka altın vermek suretiyle efendisiyle anlaşma yapmıştır. Bunun üzerine Resulullah arkadaşlarına: "kardeşinize yardım ediniz" emrini vermiş ve Selmân için üç yüz fide toplanarak dikilmiştir. Yine aynı şekilde altın borcu da ödenerek Selman kölelikten kurtulmuştur.¹⁶

Oldukça uzun bir ömür süren Selmân Fârisî'nin hayatı, adeta menkıbe gibidir. Hayat hikayesine bakılarak onun sâdik ve fedakâr bir Hristiyan olduğu söylenebilir. Yukarıda da geçtiği üzere Selmân da diğer Hristiyanlar gibi, Hz. Muhammed'i bir takım alâmetleriyle peygamber olarak tanımıştır. Ancak bu alâmetler peygamberin kendisinden daha ziyade davranışlarıyla ve geleceği yerle ilgilidir. Diğer taraftan Hz. Peygamber de bir köle olduğuna bakmaksızın ona yakınlık göstermiş, yardımcı olmuş fakat içinde bulunduğu fiili durumu dönemin şartlarına göre çözmek istemiştir. Selmân Fârisî, içinde bulunduğu kölelik durumu sebebiyle Bedir ve Uhud savaşlarına iştirak edememiş, fakat Hendek savaşında büyük yararlılıklar göstermiştir.¹⁷

2-Râhip Bahîra

Arami dilinde "seçilmiş" anlamına gelen Behira sıfatını kendine isim olarak seçen rahibin asıl adının Sergius olduğu söylenmektedir. Kendisinin Abdülkays kabilesinden olduğu, başka bir rivayette de Teyma Yahudilerinden

¹⁴ İbn İshak, a.g.e., s. 69.; İbn Hişam, es-Sîretü'n-Nebeviyye, I-IV, (thk. Mustafa es-Sakkâ, İbrahim el-Ebyârî, Abdülhafız Şelebî), Dâru l-Hyâi't-Turâsî'l-Arabî, II,bsk., Beyrut 1997, I/ 251-258.

¹⁵ Bakî-i Garkad", Medine'nin güney doğu köşesinde Medine halkına ait bir mezarlıktır. Bkz. Bekrî, Ebu Ubeyd Abdullah b. Abdilaziz, **Mu'cem Me'stu'cem min Esmâi'l-Bilâd ve'l-Mevâzi'**, C. I-V, (thk. Cemâl Talbe), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I,bsk., Beyrut 1998, I/244.

¹⁶ İbn İshak, a.g.e., s. 69-70.; İbn Hişam, a.g.e., I/257-258.; Martin Lings, **Hz. Muhammed'in Hayatı**, İstanbul 1990, s. 188.

¹⁷ İbn İshak, a.g.e., s. 70.; İbn Hişam, a.g.e., III/247.; İbnü'l-Esîr, İzzeddin Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Abdülkerim el-Cezeri, **İslâm Tarihi, el-Kamil fit-Tarih Tercümesi**, (Çev: Abdullah Köşe), İstanbul 1989, II/167.

olduğu ve daha sonrada Hristiyanlığı seçtiği rivayet edilmektedir.¹⁸ Bu rahibin Tevrat ve İncil'i iyi bilmesinden dolayı Hz. Peygamberin emarelerini kutsal kitaplardan okuduğu bildirilmektedir.¹⁹

Râhip Bahîra'nın bulunduğu küçük manastırda bir kitap bulunmaktaydı. Bu kitabı okuyan rahip, Hristiyanlığın en alim kişilerinden biri olmaktaydı. Bu kitap hakkında İbn Nedîm, "Suhuf" tercümelemleri olduğunu söylemektedir.²⁰ Bu bilgin rahip daha önceleri buradan geçen Arap tüccarlarıyla o zamana kadar hiç ilgilenmemiştir. Bazı İslam Tarihi kaynaklarına göre Hz. Peygamber, Ebû Tâlib'in himayesindeyken amcasının ticaretle meşguliyetinden dolayı çeşitli memleketlere gitme imkanı bulmuştur. Suriye taraflarına doğru düzenlenen ticaret kafilesine katılan Ebû Tâlib, bir seferinde, o zamanlar 9-12 yaşlarında olan yeğeni Muhammed'i de götürmüştür.²¹

Kafile uzun süren bir yolculuktan sonra Şam'ın Busra şehrinde "Sayma" denilen yerde konaklamıştı. Burada bir Hristiyan manastırında bulunan Bahîra ismindeki rahip, Muhammed'i, sahip olduğu bilgilere göre teste tabi tutmuştur. Bir ziyafet hazırlayarak Ebû Tâlib ve arkadaşlarını Manastıra davet etmiştir. Gelenleri teker teker gözden geçiren Bahîra, aradığı alametleri hiç kimsede görememiştir. Dışarıya baktığında bir bulutun gölgelediği ağaç altında oturan Muhammed'i kast ederek onun da içeri gelmesini istemiştir.²² Bilâhâre Muhammed'in yanına vararak: "Sana bir şeyler soracağım, Lât ve 'Uzzâ hakkı için doğru söyle" demiş, Muhammed de: "*Lât ve 'Uzzâ ile bana sorma andolsun ki o ikisine kızdığım kadar hiçbir şeye kızmadım*" cevabını vermiştir. Bunun üzerine Bahîra, Allah'a yemin ederek sormak istediği her şeyi sormuş ve aldığı cevaplar üzerine Ebu Talib'e yönelerek, bu çocuğu esirgeyip çabucak memleketine götürmesini tavsiye etmiştir.²³

¹⁸ Mustafa Fayda, "Bahira" mad. İ.A., TDV., İstanbul 1991, IV/486.

¹⁹ Kitabı Mukaddes, *Yuhanna*, 14/15-16, 26. "Eğer beni seviyorsanız, emirlerimi tutarsınız. Bende Babaya yalvaracağım, ve o size başka bir Tesellici, hakikat Ruhunu verecektir; ta ki, daima sizinle beraber olsun. Fakat benim isimle Babanın göndereceği Tesellici, Rûhülkudûs, o size her şeyi öğretecek ve size söylediğim her şeyi hatırlınıza getirecektir."

²⁰ İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Beyrut 1415 (1994), s. 37.

²¹ İbn İshak, a.g.e., s. 53.

²² İbn İshak, a.g.e., s. 54.

²³ İbn İshak, a.g.e., s. 54-55.; İbn Hişam, a.g.e., I/217-220.; Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarih-i Taberi Tercemesi*, (Çev: Mehmet Eminoğlu), Konya 1973, II/308; Mes'ûdî, Ebu'l Hasan b. Hüseyin, *Murucu'z-Zehab ve Meadinü'l-Cevher*, Beyrut 1998, I/85; Ahmet Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiya*, (Haz. Mahir İz), Ankara 1985, I/67-69; Mevlana Şibli, *Büyük İslam Tarihi, Asrı Saadet*, (Çev: Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1977, I/131-134; Lings, a.g.e., s. 44-45; Hüseyin Algül, *İslam Tarihi*, İstanbul 1986, I/155-159; R. Mantrann, *İslam'ın Yayıışı Tarihi, (VII-XLYüzyıllar)*, (Çev: İ. Kayaoğlu), Ankara 1981, s. 68.

Rahip Bahîra'nın Sahabî olduğuna dair bazı kaynaklarda bilgilerin bulunduğu görülmektedir.²⁴ Fakat Hz. Peygamber'e risâlet gelmediği için de değildir diyenler de vardır. Bir diğer görüşe göre ise, Hz. Peygamber yirmi beş yaşlarında iken Hatice'nin kervanını Suriye'ye götürdüğü dönemde Bahîra ile bir görüşme yapmıştır.²⁵

Her ne kadar batılı yazarlar, Hz. Muhammed'in Bahîra'dan öğrendikleriyle İslâm'ı tebliğ ettiğini söyleyerek kendilerine pay çıkarıyorlarsa da gerçekte durum böyle değildir. Bu olayın kritiği farklı kaynaklarda uzun uzadıya yapılmış ve bunlar kişisel yorum olmaktan öte geçememiştir. Ancak kaynaklarda anlatıldığı şekliyle olay ele alınca, Rahip Bahîra'nın da Hz. Muhammed'i taşıdığı emarelerden dolayı tanınmış olduğunu söylemek mümkündür.²⁶

3-Varaka b. Nevfel

Varaka b. Nevfel, Hz. Hatice'nin amcasının oğludur. Şam'a gidip Hristiyanlığı kabul etmiş, astronomi, Tevrat ve İncil'i okumuştur. Hristiyanların meşhur alimlerinden biridir.²⁷ Varaka, daha önce Meysere ve Hatice'nin Hz. Muhammed'le ilgili olarak anlattıkları hususlara istinaden "Son Peygamberlikten" söz etmiştir.²⁸ Hz. Peygambere vahiy geldikten sonra hâlet-i rûhiyesindeki değişiklik sebebiyle Hz. Hatice, Hz. Muhammed'i alarak amca oğlu Varaka b. Nevfel'e götürmüştür. Vahiyle ilgili olarak Hz. Muhammed'in geçirmiş olduğu tecrübesini anlattığında Varaka: "Müjde Ey Muhammed, sen Meryem oğlu İsa'nın haber verdiği son peygambersin, sana görünen melek Hz. Musa'ya da gelen Namusu Ekber'dir. Keşke genç olup da senin insanları hak dine çağıracağın zamana erişseydim Kureyş'in seni Mekke'den çıkaracakları vakit sana yardım edebilseydim." demiştir. O zaman Hz. Peygamber: "kavmim beni buradan çıkaracak mı?" diye sormuş, Varaka: "Evet, zira senin gibi bir şey getirmiş hiç

²⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe fi Temyîz-Sahâbe*, I-VIII, Beyrut 1853, I/174.

²⁵ Mustafa Fayda, "Bahira" mad. İ.A., TDV., IV/468-469.

²⁶ Ali Rıza Sağlam, *İslam Tarihi Rahip Bahira Meselesi*, İstanbul 1959, s. 1-32; Hüseyin Cisri Efendi, *Risale-i Hamidiyye*, (Çev: Manastırlı İsmail Hakkı), İstanbul 1980, s.56; Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, (Çev: Salih Tuğ), İstanbul 1981, I/47; Neşet Çağatay, *Başlangıçtan Abbasilere Kadar İslam Tarihi, (Dini İçtimai-İktisadi-Siyasi açıdan)*, Ankara 1993, s. 150; Şibli, a.g.e., I/132-134; Ali Himmet Berki-Osman Keskinioğlu, *Hatemul Enbiya*, Ankara 1991, s. 42,43.

²⁷ İbn Hişam, a.g.e., I/227-8.; Taberi, a.g.e. II/ 347; İbtü'l Emin Mahmut Esad, *Tarih-i Din-i İslam İslam Tarihi, (Cahiliye, Mekke, Medine, Dört Halife Devri ve Sonrası)*, (çev: Önder Akıncı), İstanbul 1983, I/525; Çağatay, a.g.e., s. 132.

²⁸ İbn Hişam, a.g.e., I/228.

bir kimse yoktur ki düşmanlığa uğramasın” cevabını vermiştir.²⁹ Fakat uzun süre geçmeden Varaka b. Nevfel vefat etmiştir.³⁰

Bir Hristiyan olmasına rağmen Varaka b. Nevfel, Hz. Muhammed’in Hıra Mağarası’nda geçirdiği vahiy tecrübesini duyduğunda, onun peygamber olduğuna kanaat getirmiştir.³¹ Daha sonra da yukarıda anlatıldığı şekliyle ona yardımcı olacağını ifade etmiştir. Çocukluğundan beri Hz. Muhammed’i tanımış, kişilik ve karakterinin sağlam olduğunu bilmiş olması Ehl-i Kitap’tan bilgi ve tecrübeli birisi olan bu kişinin, Hz. Muhammed’in peygamberliğine inanması pek zor olmamıştır.³² Diğer taraftan Hz. Peygamber’in Varaka b. Nevfel’e götürülüşünün (Hz. Hatice ile akrabalıkları dışında) en temel sebeplerinden birisi, bu konularda Hristiyan bir din alimi olarak onun bilgisine olan güvenin bir sonucu olarak düşünülebilir.

4-Köle Addâs

Hz. Peygamber, amcası Ebû Tâlib’in ve Hz. Hatice’nin vefatından sonra bir hayli kederlenmiş ve o dönemde müşriklerin baskısı da artmıştır. İslam’ı yaymak için Mekke dışında bir yer arayan Hz. Peygamber Taif’te karar kılmıştır. Ne var ki, Taifliler Hz. Muhammed’i iyi karşılamamış hatta bazı kişileri de tahrik ederek peygamberi taşaya tutturmışlardır. Bu durum Hz. Peygamber’in ‘Utbe ve Şeybe b. Rebi’a kardeşlerin bağlarına sığınmaya kadar devam etmiştir.³³

Hz. Peygamber bağa sığındığı zaman Utbe ve Şeybe, Hz. Muhammed’in bu durumunu görmüşler ve Addâs adındaki kölelerine, bir tabak üzüm vererek Hz. Peygamber’e götürmesini söylemişlerdir. Addâs, Tevrât ve İncil’i bilen, Hristiyanlık üzere yaşayan bir köledir. Getirdiği üzümü Peygamber’e sunan Addâs, Peygamber’in “Bismillâh” diyerek üzüm yemeye başlaması üzerine: “Vallahi bu memleketin halkı böyle bir söz söylemez” diyerek Hz. Peygambere dikkat kesilmiştir. Peygamber’in: “Nerelisin, dinin nedir?” sorusu üzerine, “Ninovalıyım ve Nasrâniyim” cevabını veren Addâs, Hz. Peygamber’in: “Yunus bin Metta’nın memleketindensin” sözü üzerine hayrete düşmüş, onu nereden

²⁹ Buharî, K. Bed’i’l-Vahy, 1.; İbn İshak, a.g.e., s. 112.; İbn Hişam, a.g.e., I/274-5.; Taberî, a.g.e., II/347; M. Esad, a.g.e., I/524-525; Cevdet Paşa, a.g.e., I/33; Algül, a.g.e., I/192; Mevduđi, a.g.e., I/591-592; Hamidullah, a.g.e., I/82-83; Lings, a.g.e., s. 65-66.

³⁰ H. İbrahim Hasan, *İslam Tarihi*, (Çev: İ. Yiğit-S. Gümüş), İstanbul 1991, I/104.

³¹ İbn İshak, a.g.e., s. 112.; İbn Hişam, a.g.e., I/274-5.; Şibli, a.g.e., I/151.

³² Mevduđi, a.g.e., I/592.

³³ Taberî, a.g.e., II/372; Mahmut Esad Seydişehri, *Tarih-i Din-i İslam (Medhal)*, 1327, I/550; Cevdet Paşa, a.g.e., I/106; Algül, a.g.e., I/242.

tanıdığını ve kim olduğunu sormuştur. Hz. Peygamber de: “O benim kardeşimdir ve benim gibi peygamberdir. Ben de Muhammed'im” cevabını vermiştir.³⁴

Addas bunun üzerine; “Ben senin vasfını kutsal kitabımız İncil’de görür, peygamberliğini Tevrat’ta okurdum.”³⁵

Mekke’den gönderilip halkının kendisine uymayacaklarını, içlerinden dışarıya çıkaracaklarını, nihayet Allah’ın Ona yardım edip Mekke’ye getireceğini ve dininin her tarafa yayılacağını bildiren Addas: “Bana dinini öğret” diye Hz. Peygamber’e teklifte bulunmuş, O da ona İslam’ı öğretmiş bunun üzerine köle Addas, onun üzerine kapanarak ellerini ve ayaklarını öpmeye başlamıştır.³⁶

Efendilerinin yanına dönen Addas’a: “Onda ne gördün ki elini ayağımı öpüyordun” şeklindeki soruya: “Yerde Ondan daha hayırlı hiçbir şey yoktur. Bana bir şey söyledi ki peygamberlerden başkası onu bilmez” cevabını vermiştir. Onlar da Addas’a: “Yazık sana! Seni dininden ayırdılar desene. Halbuki dinin, onun dininden daha hayırlıdır.” demişlerdir.³⁷

Görüldüğü üzere bir Hristiyan köle bile bir son peygamber beklentisi içindedir. Peygamberin sahip olacağı özellikleri bilmekte ve onun emarelerini Tevrat’ta okumaktadır. Bu sayededir ki Addas, Hz. Peygamber’i teşhis edebilmiş ve İslam’ı kabul etmiştir.

Diğer taraftan Hz. Peygamber, içinde bulunduğu acı ve sıkıntılara rağmen, peygamberlik vazifesi olan tebliğ, beyan görevini ve dine daveti ihmal etmemiştir. Ayrıca karşısındaki muhatabı sadece ve sadece insan olarak düşün-

³⁴ İbn Hişam, a.g.e., II/34-35.; Osman Keskinoglu, *Hz. Peygamber’in Hayatı*, Ankara 1981, s. 24.

³⁵ Tevrat’ın Haggaya, Babında; “Ve bütün milletleri sarsacağım. Bütün milletlerin değerli şeyleri (HİMDATH) gelecek (ve yavu himdath kol haggoyim)... Bu evin izzeti öncekinden büyük olacak... Bu yere selamet (Şalom) vereceğim der orduların Rabbi...” Buradaki Hİmdath kelimesi H-M-D kökünden türemektedir. Bunun anlamı şiddetle arzulamak, imrenmek anlamına gelmektedir. Bu cümleyi anlayabilir hale getirmek gerekirse; “Bütün milletlerin Ahmed’i gelecek. Sonraki Kabe’nin izzeti önceki Beyt-i Makdis’ten büyük olacak.. Bu yere İslâm’ı vereceğim der orduların Rabbi...” Ahmet Sarbay, “Buda Metinlerinde Hz. Muhammed”, *Tarih ve Medeniyet*, S. 57, Aralık 1998, s. 39. (36-39)

Hz. Muhammed’in Peygamberliği dahil olmak üzere bir çok hadise ve şahıslar hakkında Tevrat’ın referans verildiği, bu vesile ile İslam’a, İsraili rivayetlerin Yahudi ve Hristiyan asıllı muhtedi alimlerle vastasıyla sokulduğu konusunda bkz.: Veli Atmaca, Hadis’de İsrailiyata Bakış II “Ka’bu’l-Ahbâr”, *Harran Ün. İ.F.Dergisi*, S.3, s.163-180.

³⁶ Taberi, a.g.e., II/372-373.; Mahmut Esad, *Medhal*, I/551.

³⁷ İbn Hişam, a.g.e. II/34-35.; Taberi, a.g.e., II/373.; Mahmut Esad, *Medhal Ter.* I/551.; Lings, a.g.e., s. 145.

müş, tabaka ve sınıf ayrımı yapmamıştır. Hz. Peygamber'in bu şekildeki yaklaşımı daha bir çok kimsenin ileride İslam'ı seçmesinde etkili olmuştur.

Buraya kadar bahsettiğimiz şahsiyetleri şöyle bir değerlendirecek olursak; hepsi de, İslam Tarihi kaynaklarında şu ya da bu şekilde anlatılan meşhur kişilerdir. Bu insanların Ehl-i Kitap oluşları burada anlatılmalarına sebep olmuştur. Hz. Peygamber'in bu şahsiyetler ile doğrudan doğruya münasebetinin olması ve bir çok hadise ile irtibatlandırılmaları çeşitli yorum ve araştırmalara konu olmuştur. Bu sebeple tespit edebildiğimiz kadarıyla bu diyalogda Peygamberimiz ile, yukarda ismini zikrettiğimiz kişiler arasında karşılıklı bir gayret olduğu düşünülürse İslâm adına bir durum ortaya çıkmış olmaktadır. Fakat tek taraflı gayret (Resulullah'ın daveti) herhangi bir insandaki (Hristiyan olmayan) kadar etkili olabilmıştır. Çünkü Hz. Muhammed'in Selmân Fârisî ile hicret esnasında Kuba'da karşılaşmaları, insanın aklına şunu getiriyor; Mekkî olan âyetleri neden Selman Farisî'den öğrenmemiştir. Selman, bu onüç yıllık Mekke hayatında nerdeydi?

Rahip Bahira ile Hz. Muhammed'in karşılaşması ise, Hz. Muhammed 9-12 yaşlarında iken olmuştur. Bu kısa karşılaşmada Muhammed, Bahîra'dan ne öğrenmiştir? Yahut dinin hangi kaidesini Bahîra kendisine bildirmiştir? Bunlar doğru olsaydı, hadiseyi yaşayan Ebû Tâlib ve diğer insanların bunu aktarması daha doğru olmaz mıydı?

Varaka b. Nevfel'e gelince; bu da Peygamberle Risâlet döneminin ilk yılında hatta ilk gününde karşılaşmışlar ve Varaka kısa bir zaman sonra ölmüştür. Yani Varaka'nın Peygamberimize bazı bilgileri söylediği iddiası zaman itibariyle tutarsızdır.

Köle Addas ile Peygamber, Taife gittiğinde karşılaşmışlardır. Bu karşılaşma M. 620 yılında olmuştur ki, hicretten iki yıl önce olduğunu düşünürsek, geri kalan 13 yıllık vahyi (bilgiyi) kimden aldığı iddia edilecektir. Görülüyor ki Hz. Muhammed, hiçbir kimseden yardım almamış, Allah tarafından Cebrâil vasıtasıyla kendisine vahiy gelmiş ve O da vahiy kâtiplerine yazdırmıştır. Bu kanaat güvenilir hadis, tefsir ve İslam Tarihi kaynaklarınca da doğrulanmaktadır.

Kur'an'ın, bu kişiler eliyle yazıldığı iddiası, Hz. Muhammed'in müstakbel peygamber olacağını bildikleri ve bildirdikleri şeklindeki, sıhhati tartışmalı rivayetlere dayanmaktadır. Bu rivayetleri doğru kabul etsek bile, söz konusu Ehl-i Kitap şahıslarına vahiy kâtibi olmadıkları, vahyi yazma işinde kendilerinden istifade edilmediği gerçeği, bu iddiaların tutarsızlığını gösteren bir başka delil olmaktadır. Kur'an'ı Ehl-i Kitap'tan bazı kişiler yazmış olsaydı, Tevrat ve

İncil’de ki tahrif edilmiş bilgilerin Kur’an’da olması icap ederdi. Oysa Kur’an’la Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedid arasında o kadar zıtlıklar var ki, Kur’an’ın Tevrat ve İncil’den nakiller olmadığı, üstelik onları tashih ettiği göz önüne alınırsa, Kur’an’ın beşer mahsulü olmadığı anlaşılacaktır.³⁸

Eğer peygamber Kur’an’ı, söylendiği gibi bu köle ve rahiplere (insanlara) yazdırmış olsaydı, daha sonraki insanlar da bir benzerini yazabilirdi. Oysa bunu başaran olmamıştır. Bizim, bu iddialara Kur’ân’dan bazı ayetlerle cevap vermemiz daha iyi olur kanaatindeyiz. “Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, haydi onun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah’tan gayri şahitlerinizi (yardımcılarınızı) da çağırın. Bunu yapamazsınız ki elbette yapamayacaksınız. Yakıtı, insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş kâfirler için hazırlanmıştır.”³⁹ “Yoksa Onu, (Muhammed) uydurdu mu diyorlar? De ki: Eğer sizler doğru iseniz Allah’tan başka, gücünüzün yettiklerini çağırın da (hep beraber) onun benzeri bir sûre getirin.”⁴⁰ “Yoksa, Onu (Kur’an-ı) kendisi uydurdu mu diyorlar? De ki: Eğer doğru iseniz Allah’tan başka çağrabildiklerinizi (yardıma) çağırın da siz de onun gibi uydurulmuş on sûre getirin.”⁴¹ “De ki: Andolsun, bu Kur’ân’ın bir benzerini ortaya koymak üzere insanlar ve cinler bir araya gelseler, birbirlerine destek de olsalar, onun benzerini ortaya getiremezler.”⁴² “Kur’ân’ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız.”⁴³ Bu âyetler de açıkça göstermektedir ki, Kur’ân-ı Kerîm, Allah’ın koruması altındadır ve kaybolmaksızın, en ufak bir tahrife uğramaksızın kıyamete kadar aslını muhafaza edecektir.

“Ve dediler ki: Bu Kur’ân iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı?”⁴⁴ Hz. Muhammed’e inanmayanlara göre Kur’ân ya Mekke’nin zenginlerinden Velid b. Muğîre’ye veya Taif’in zenginlerinden Urve es-Sakafî’ye indirilmeliydi. Velid b. Muğîre şöyle demişti: “Kureyş’in büyüğü ve efendisi olan ben, yahut Sakif’in ulu kişisi Ebu Amr b. Umeyr es-Sakafî dururken Kur’ân Muhammed’e mi incek?”

³⁸ Geniş Bilgi için bkz.: Şaban Kuzgun, **Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkileri**, Ankara 1996.

³⁹ Bakara, 2/23-24

⁴⁰ Yunus, 10/38

⁴¹ Hud, 11/13

⁴² İsrâ, 17/88

⁴³ Hicr, 15/9

⁴⁴ Zuhruf, 43/31

Halbuki Allah nazarında yükseklik; zenginlik veya soylulukla değil, takva iledir.⁴⁵ Kaldı ki Hz. Muhammed, soy itibariyle de onların en şerefli idi. Yalnız anneden ve babadan yetim kalmıştı, zengin de değildi.⁴⁶

“(Resulüm) İşte böylece sana (önceki kitapları tasdik eden) bu Kitab’ı indirdik. Onun için, kendilerine kitap verdiklerimiz ona iman ediyorlar. Şunlardan (Araplardan) da ona iman eden nice kimseler vardır. Âyetlerimizi, ancak kâfirler (inatları yüzünden) bile bile inkâr eder.”⁴⁷ Tefsirlerde bu âyetin Abdullah b. Selâm ve Übey b. Ka’b gibi Kur’ân’a iman eden ehl-i kitaba işaret ettiği belirtilmektedir.⁴⁸

“Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, bâtıla uyanlar kuşku duyarlardı.”⁴⁹ Hz. Peygamber’in “ümmî” yani okuma-yazma bilmeyen bir kişi olmasının başlıca hikmeti, bu âyette açıklanmıştır. Eğer Resûl-i Ekrem, okuma-yazma bilen bir kişi olsaydı, ümmî olan peygamber için bile “bu Kur’ân’ı O uydurmuştur” demeye kalkan ve en açık mucizeleri inkâr eden müşrikler, iftiralarına bir ölçüde mesnet bulmuş olacaktı ve daha çok kimseleri kandırabileceklerdi.

⁴⁵ Hucurat, 49/13

⁴⁶ ed-Duha, 93/6-9

⁴⁷ Ankebut, 29/47

⁴⁸ Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Diyanet Vakfı, Ankara 1993, s.401

⁴⁹ Ankebut, 29/48